

संयमेनैवेत्येवशब्देनयज्ञादीनामात्मप्राप्तावसाधनत्वमाभूदित्याह बाह्येइति यःपुमान्बाह्येयज्ञादौविविदिषंतियज्ञेनेत्यादिश्रुतेर्विविदिषाहेतौ आभ्यंतरेशांतौदांतउपरतस्तिक्षुःसमाहितेभूत्वात्मन्येवात्मानंपश्यतोतिश्रुतेर्दर्शनहेतुत्वेनांतरंगेसमाधौ मनसिसंकल्पेचइदंमेऽनेनांगंसंस्क्रियतइतिस्मृतेरात्मविविदिषाचित्तसंस्कारान्यतराभिसंधौचबुद्ध्यानिश्चयेनस्थितोनिष्ठावान् तानिबाह्ययज्ञादीनिनिर्मलीकुरुते तैश्चिंतशोधयतीत्यर्थः सोऽमुचदेहाभिमानत्यागलभ्येआत्मलोकेगत्वाआनंत्यमोक्षमश्नुते ॥ १० ॥ निर्मलीकरणेदृष्टांतांतरमाह यथेति हिरण्यकर्तास्वर्णकारः ॥ ११ ॥ जातिशतैर्जन्मशतैः अनेनयज्ञादिनाशमादिनाअतियत्नेनत्वेकजातौएकजन्मन्यपि ॥ १२ ॥ दृष्टांतांतरमाह लीलयेति ॥ १३ ॥ ननुकर्मसुक्रियमाणेष्वपिचित्तशुद्धिर्नदृश्यतेऽतस्तत्करणव्यर्थमित्याशंक्यदृष्टांतपूर्वकमादृत्याफलंसिध्यतीत्याहत्रिभिः यथाचेति ॥ १४ ॥ १५ ॥ युक्तोयोजितः गुणैःसत्वाद्यैः प्रसंगिषुह्यादिसंगिषुदोषः अभ्यासजेनबाह्याभ्यंतरसाधनानांपुनःपुनरादृत्युत्थेन ॥ १६ ॥ रक्तानिजीवजातानीतिशेषः कर्मविशेषा

बाह्येचाभ्यंतरेचैवकर्मणोर्मनसिस्थितः ॥ निर्मलीकुरुतेबुद्ध्यासोमुत्रानंत्यमश्नुते ॥ १० ॥ यथाहिरण्यकर्तावैरूप्यमग्नौविशोधयेत् ॥ बहुशोतिप्रयत्नेनमहतात्मरुतेनह ॥ ११ ॥ तद्वज्जातिशतैर्जीवैःशुद्ध्यतेऽनेनकर्मणा ॥ यत्नेनमहताचैवाप्येकजातौविशुद्ध्यते ॥ १२ ॥ लीलयात्पथयागात्रात्प्रमृज्यादात्मनोरजः ॥ बहुयत्नेनमहतादोषनिर्हरणंतथा ॥ १३ ॥ यथाचाल्पेनमाल्येनवासितंतिलसर्षपं ॥ नमुंचतिस्वकंगंधंतद्वत्सूक्ष्मस्यदर्शनं ॥ १४ ॥ तदेवबहुभिर्माल्यैर्वास्यमानंपुनःपुनः ॥ विमुंचतिस्वकंगंधंमाल्यगंधेचतिष्ठति ॥ १५ ॥ एवंजातिशतैर्युक्तोगुणैरेवप्रसंगिषु ॥ बुद्धानिवर्ततेदोषोयत्नेनाभ्यासजेनह ॥ १६ ॥ कर्मणास्वनुरक्ता निविरक्तानिचदानव ॥ यथाकर्मविशेषांश्चप्राप्नुवंतितथाशृणु ॥ १७ ॥ यथावत्संप्रवर्ततेयस्मिंस्तिष्ठतिवाविभो ॥ तत्तेनुपूर्व्याव्याख्यास्येतदिहैकमनाः शृणु ॥ १८ ॥ अनादिनिधनःश्रीमान्हरिर्नारायणःप्रभुः ॥ देवःसृजतिभूतानिस्थावराणिचराणिच ॥ १९ ॥ सवैसर्वेषुभूतेषुक्षरश्चाक्षरएवच ॥ एकादशविकारात्माजगत्पिबतिरश्मिभिः ॥ २० ॥

नृरागविरागहेतून् ॥ १७ ॥ यथावाकर्मणिप्रवर्ततेऽविद्यादशायां यस्मिन्निमित्तेतिष्ठंतिकर्मभ्योनिवर्ततेविद्यायांसत्यां आनुपूर्व्येतिच्छेदः पूर्वरूपमार्ष ॥ १८ ॥ एवंसाधनाभिमुखीकृतस्यज्ञेयमाह अनादीति अनादिनिधनःनित्यः द्योततइतिदेवश्चिन्मात्रः ननुनित्यज्ञानंनस्त्येवघटज्ञानंजातंपटज्ञानंनष्टमित्यनुभवादित्याशंक्याह श्रीमानिति श्रीयतेआश्रीयतइतिश्रीरूपाधिस्तद्वान् घटाकाशवदौपाधि कावुत्पत्तिलयौनतुल्यतइत्यर्थः हरिःसंहर्ता नारायणःसर्वाश्रयः प्रभुःसर्वनियंता ॥ १९ ॥ अस्यैवसर्वात्म्यंबक्तुंनवविधसर्गोपादानत्वमाह सवाइति सर्वेषुभूतेषुशरीरिषु क्षरःसंघातः अक्षरोजीवः एकादश इन्द्रियाणि पिबतिगृह्णाति रश्मिभिरिन्द्रियैः अक्षरइतिमहतःसर्गःप्रथमउक्तः भूतेष्वितिभूतसर्गोद्वितीयउक्तः एकादशेतिवैकारिकस्तृतीयऐन्द्रियकःसर्गउक्तः तएतेत्रयःप्राकृताःसर्गाः यथोक्तंवैष्णवे प्रथमोमहतःसर्गोविज्ञेयोब्रह्मणस्तुयः तन्मात्राणांद्वितीयस्तुभूतसर्गोहिसंस्तुतः वैकारिकस्तृतीयस्तुसर्गऐन्द्रियकःस्मृतः इत्येषप्राकृतःसर्गःसंस्तुतोबुद्धिपूर्वकइति ॥ २० ॥